

СТАНОВИЩЕ

ОТ ПРОФ. Д-Р МИЛКА МИЛЧЕВА МИЛЕВА

Ръководител на лаборатория „Модификатори на биологичния отговор и патогенеза на вирусните инфекции“ - Институт по микробиология „Стефан Ангелов“ – БАН

Относно дисертационен труд на тема: „Модулиране на механизмите за удължаване продължителността на живота при *Caenorhabditis elegans* чрез използване на биологично активни вещества“ за придобиване на образователната и научната степен “доктор”

Научно направление: 5.11. Биотехнологии, Докторска програма „Технология на биологично-активните вещества“

Докторант: Моника Николаева Тодорова

Научен ръководител: Проф. д-р Милен Иванов Георгиев от ИМикБ-БАН;

Настоящата рецензия е изготвена в съответствие със Заповед № I-63/28.04.2026 г. на Директора на Институт по микробиология „Стефан Ангелов“ – БАН (ИМикБ) по решение на Научния съвет на ИМикБ, според което съм включена в научното жури.

Представените дисертационен труд, комплект материали и документи по процедурата за защита, съответстват напълно на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото прилагане и съответния Правилник на ИМикБ, БАН. Не познавам кандидатката, нямам общи публикации и не съм в конфликт на интереси, съгласно закона.

ОЦЕНКА НА ПРЕДСТАВЕНИТЕ МАТЕРИАЛИ В КОНКУРСА

Дисертационният труд на Моника Николаева Тодорова е написан на 163 страници и е структуриран в рамките на общоприетите стандарти. Библиографичната справка включва над 270 литературни източника. Резултатите са онагледени с 30 фигури, и 12 таблици. Авторефератът е в обем от 60 страници и напълно отразява основните резултати от дисертационния труд.

I. АКТУАЛНОСТ И ФУНДАМЕНТАЛНА ЗНАЧИМОСТ

Темата на дисертационния труд на Моника Николаева Тодорова е изключително актуална поради няколко фундаментални причини, които авторът детайлно обосновава в глава „Въведение“ - прогресивно застаряване на населението, дисонанс между продължителност на живота и здравето, нова парадигма в геронтологията - преминаване от концепцията за „лечение на отделни болести“ към модулиране на самия процес на стареене, потенциалът на природните продукти за насърчаване на здравословното дълголетие.

II. ЦЕЛ, ЗАДАЧИ И МЕТОДОЛОГИЯ

Целта е ясно дефинирана: да оцени геропротективния потенциал на подобрани природни продукти върху ключови физиологични и молекулярни маркери на стареенето. В основата на изследването стои разработването и валидирането на интегрирана предклинична експериментална платформа за оценка на дълголетието, базирана на моделния организъм *C. elegans*, характеризиращ се с висока степен на генетична консервативност спрямо човека и предоставящ възможност за проследяване на биологичните ефекти от прилагането на природни продукти. Онагледяването на експерименталната стратегия, използвана в дисертационния труд е представено чрез подробна блок-схема (Фигура 11, стр. 66), която проследява логическия и хронологичен ход на изследването - от селекцията на продуктите до дешифрирането на молекулярните механизми. Това е доказателство, че трудът преминава през строга научна филтрация – от базова оценка на безопасност и фенотипни промени, през стрес-адаптация, до прецизно транскрипционно и субклетъчно картографиране на антистареещия ефект.

Поставените задачи са напълно адекватни за постигане на целта. Методологията на дисертационния труд е безупречна, балансирана и напълно съобразена със световните стандарти. Проектирана е така, че да филтрира резултатите на три нива: органично (фитохимия), фенотипно (WormLab, жизненост, стрес) и молекулярно (RT-qPCR, конфокална микроскопия, мутантни щамове). Това придава изключителна тежест, достоверност и висока стойност на направените научни приноси.

III. ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Резултатите са структурирани в четири основни направления, съответстващи на четирите изследвани природни продукта: Ефект на икариин върху жизнения цикъл и стреса; Метаболитно профилиране и ефекти на екстракт от листа на нар (PGL); Потенциал на сок от плодове на нар (PGJ) като функционална храна с изразен геропротективен ефект; Ефекти на адаптогенния комплекс ADAPT-232 като модулатор на транскрипционните фактори на дълголетието чрез корекция на нарушенията в липидния метаболизъм и клетъчната биоенергетика, възстановяване на увредения митохондриален интегритет, предизвикан от метаболитен стрес.

Настоящата дисертация затваря няколко страници с остарели вече разбирания - за стареето като „неизбежно механично износване“, слага край и на мита, че растителните полифеноли и флавоноиди помагат на организма просто като „плуват“ в цитоплазмата и чисто химически улавят и неутрализират свободните радикали (директното „химическо чистене“).

Този труд разгръща изцяло нова страница, в която фитонутриентите се разглеждат като интелигентни сигнални молекули, способни да препрограмират софтуера на клетката, като стареето се разглежда като динамичен биологичен процес, подлежащ на прецизна биотехнологична модулация и контрол, а природните продукти - като генетични превключватели. Биоактивните вещества действат като лиганди, които натискат специфични молекулярни бутони в клетъчната сигнализация.

IV. ОСНОВНИ НАУЧНИ ПРИНОСИ

Дисертационният труд на Моника Тодорова успешно изгражда иновативна, дигитализирана предклинична платформа, базирана на моделния организъм *C. elegans*, за количествена и визуална оценка на здравословното дълголетие. В дълбочина изследването дешифрира точните молекулярни

каскади на действието на икариин и екстракт от листа на нар, доказвайки че те препрограмират клетъчния софтуер чрез еволюционно консервативни метаболитни сензори и транскрипционни фактори. Научните и научно-приложните приноси отварят изцяло нова страница в биотехнологиите, превръщайки неядливите растителни отпадъци и адаптогени в научно доказани, митохондриално-протективни средства срещу стареенето и метаболитния стрес

Дисертационният труд е мащабно и задълбочено научно изследване, което демонстрира високо ниво на академична компетентност и изследователска автономност от страна на докторанта. Резултатите са отлично онагледени, представени логически последователно, коректно интерпретирани и аргументирано съпоставени с литературните данни. Трудът съдържа значителни оригинални научни постижения и дава солидна основа за бъдещи разработки на иновативни фитофармацевтични продукти с прецизно таргетирано действие. Научният подход, експерименталният дизайн и изследователската философия на дисертацията носят всички отличителни белези, методологичен почерк и високи стандарти, наложени от съвременната научноизследователска школа на научния ръководител проф. Милен Георгиев.

V. ОБЩА ОЦЕНКА ЗА СЪОТВЕТСТВИЕТО НА КАНДИДАТА НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ НА ЗРАСРБ

Резултатите от настоящата дисертация са обобщени и публикувани през 2024 год. в 3 научни статии в престижни научни списания в квантил Q1, с общ **импакт фактор 20.1**, **те са цитирани 17 пъти**. Общият брой на цитатите на докторант Моника Тодорова е 23, H индекс 4 (Scopus).

На базата на гореизложеното считам, че дисертационният труд на докторант Моника Николаева Тодорова отговаря напълно и надвишава изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и съответния Правилник на ИМикБ - БАН. Давам своята положителна оценка и предлагам убедено на почитаемото Научно жури да присъди на Моника Николаева Тодорова образователната и научна степен "Доктор" по професионално направление 5.11. Биотехнологии, Докторска програма „Технология на биологично-активните вещества“

01.06.2026 г.
София

Изготвил становището:
/Проф. Милка Милева/